

CZYM JEST BUDDYZM THERAVADA?

JOHN BULLITT

e-mail: sasana.pl@gmail.com
website: <http://sasana.wikidot.com>

Czym jest buddyzm Theravada?

John Bullitt

Theravada (wymowa — mniej więcej — "terra-WA-da"), "Doktryna Starszych", jest szkołą buddyzmu, która czerpie swoje duchowe inspiracje z Tipitaki lub kanonu palijskiego, która zawiera, powszechnym zdaniem uczniów, najwcześniejsze zapiski nauczania Buddy. Przez wiele stuleci Theravada była dominującą religią kontynentalnej części Azji Południowo-Wschodniej (Tajlandia, Birma, Kambodża, Laos) i Sri Lanki. Dziś liczba wyznawców Theravady na świecie przekracza 100 milionów. Przez ostatnie kilka dekad Theravada zaczęła zakorzeniać się na zachodzie.

Wiele odłamów buddyzmu, jedna Dhamma-vinaya

Buddha — "Przebudzony" — nazwał założoną przez siebie religię Dhamma-vinaya — "doktryna i dyscyplina". Aby zapewnić strukturę społeczną, wspomagającą praktykę Dhamma-vinaya (lub w skrócie Dhamma [sanskryt: Dharma]), oraz by zabezpieczyć te nauki dla potomności, Buddha założył zakon bhikkhu (mnichów) i bhikkhuni (mniszek) — Sanghę — która kontynuuje po dziś dzień przekazywanie nauk kolejnym pokoleniom zarówno zakonników jak i świeckich.

W miarę jak Dhamma rozprzestrzeniała się na terenie Indii, po odejściu Buddy, pojawiły się odmienne interpretacje pierwotnych nauk, które doprowadziły do rozłamu Sanghi i pojawienia się osiemnastu różnych stronnictw buddyzmu. Jedna z tych szkół dała w końcu początek reformatorskiemu ruchowi, który nazwał sam siebie Mahayana ("Większy Wóz"), i odnosił się ubliżająco do innych szkół mianem Hinayana ("Mniejszy Wóz"). To co dziś nazywamy Theravadą, jest jedyną z ocalałych wczesnych nie-mahayanistycznych szkół.⁵ Aby uniknąć pejoratywnego tonu implikowanego przez terminy Hinayana i Mahayana, powszechnie używa się dziś bardziej neutralnego języka, by odróżnić te dwie główne gałęzie buddyzmu. Ponieważ historycznie Theravada zdominowała południową Azję, jest czasem nazywana buddyzmem "południowym", podczas gdy Mahayana, która migrowała ku północy z Indii do Chin, Tybetu, Japonii i Korei, znana jest jako buddyzm "północny".

Pali: Język buddyzmu Theravada

Językiem kanonicznych tekstów Theravady jest pali (dosł. "tekst"), który oparty jest na dialekcie języka środkowo indo-aryjskiego, którym prawdopodobnie posługiwano się w centralnych Indiach za czasów Buddy. Czcigodny Ananda, kuzyn Buddy i bliski towarzysz, zapamiętał jego kazania (sutty) i w ten sposób stał się żywą skarbnicą tych nauk. Wkrótce po śmierci Buddy (około 480 p.n.e.), pięciuset najstarszych mnichów — wraz z Anandą — zebrało się aby wyrecytować i zweryfikować wszystkie kazania, które usłyszeli podczas czterdziestu pięciu lat nauczania Buddy. Większość z tych kazań rozpoczyna zdanie "Evam me suttam" — "Tak słyszałem".

Po śmierci Buddy, jego nauki przekazywano ustnie społeczności zakonnej, zgodnie ze starą

indyjską tradycją datowaną na długo przed Buddhą. Do 250 roku p.n.e. Sangha systematycznie zbierała i porządkowała te nauki w trzy rozdziały: Vinaya Pitaka ("kosz dyscypliny" — teksty dotyczące reguł i zwyczajów Sanghi), Sutta Pitaka ("kosz rozpraw" — kazania i wypowiedzi Buddy i jego bliskich uczniów) oraz Abhidhamma Pitaka ("kosz szczególnej/wyższej doktryny" — szczegółowe psycho-filozoficzne analizy Dhammy). Razem te trzy znane są jako Tipitaka, "trzy kosze". W trzecim wieku p.n.e. lankijscy mnisi, zaczęli opracowywać wyczerpujące komentarze do Tipitaki, które na początku piątego wieku n.e. zostały zestawione i przetłumaczone na pali. Tipitaka wraz z post-kanonicznymi tekstami (komentarze, kroniki, itd.) stanowią razem kompletny zbiór klasycznej literatury Theravady.

Pierwotnie pali był językiem mówionym pozbawionym alfabetu. Do około 100 p.n.e. gdy Tipitaka została po raz pierwszy utrwalona w piśmie przez lankijskich mnichów, którzy zapisali pali fonetycznie w postaci wczesnego pisma brahmi.

Od tego czasu dokonano transliteracji Tipitaki na wiele różnych alfabetów (Devanagari, tajski, birmański, romański, cyrylica, żeby wymienić tylko kilka). Mimo, że angielskich tłumaczeń najbardziej popularnych tekstów Tipitaki jest pod dostatkiem, to wielu uczniów Theravady odkrywa, że nauka języka pali — nawet niewielka — wspaniale pogłębia ich rozumienie i docenienie nauk Buddy.

Nikt nie może udowodnić, że Tipitaka zawiera jakiegokolwiek ze słów wypowiedzianych przez historycznego Buddhę. Praktykujący buddyści nigdy nie widzieli w tym problemu. W przeciwieństwie do świętych pism wielu wielkich światowych religii, Tipitaka nie jest uważana za dobrą nowinę, bezsporne świadectwo boskiej prawdy, objawionej przez proroka, przyjmowanej wyłącznie na wiarę. Zamiast tego jej nauczanie jest przeznaczone do własnej oceny, do przełożenia na praktykę we własnym życiu, aby każdy mógł osobiście ocenić, czy rzeczywiście przyniosły obiecany rezultat. To prawda, na którą wskazują słowa Tipitaki, ostatecznie się liczy, nie słowa same w sobie. Mimo to, badacze będą kontynuować debaty na temat autorstwa stron Tipitaki (tracąc w ten sposób całkowicie sedno tych nauk), a ona będzie dalej cicho służyła — jak to miało miejsce przez stulecia — jako niezbędny przewodnik dla milionów wyznawców w ich poszukiwaniu Przebudzenia.

Krótkie podsumowanie nauk Buddy

Cztery Szlachetne prawdy

Na krótko po swoim przebudzeniu Buddha wygłosił swoje pierwsze kazanie, w którym to wyłożył podstawowy szkielet, na którym oparł swoje późniejsze nauczanie. Ten szkielet składał się z Czterech Szlachetnych Prawd, czterech podstawowych praw natury (Dhamma), które wyłoniły się ze skrajnie szczerzej i wnikliwej oceny ludzkiego stanu. Buddha nauczał tych prawd nie jako metafizycznych teorii, czy prawd wiary, lecz jako kategorii, w które powinniśmy ująć nasze bezpośrednie doświadczenie w taki sposób, który przyczyni się do Przebudzenia:

Dukkha: cierpienie, niezaspokojenie, niezadowolenie, stres;

Przyczyna dukkhi: przyczyną tego braku satysfakcji jest pragnienie (tanha) zmysłowości, stanów stawania się i stanów braku stawania się;

Wstrzymanie dukkhi: porzucenie tego pragnienia;

Ścieżka praktyki prowadząca do wstrzymania dukkhi: Szlachetna Ośmiostopniowa Ścieżka

właściwego postrzegania, właściwego postanowienia, właściwej mowy, właściwego działania, właściwego źródła utrzymania, właściwego wysiłku, właściwej uważności i właściwej koncentracji.

Z powodu naszej niewiedzy (avijja) tych Czterech Szlachetnych Praw, z powodu naszego braku doświadczenia w ujmowaniu świata w ich terminach, pozostajemy związani z samsarą, męczącym cyklem narodzin, starzenia, choroby, śmierci i ponownych narodzin. Pragnienie pcha ten proces naprzód, od jednej chwili do następnej poprzez bieg niezliczonych żyć, zgodnie z kammą (Skt. karma), uniwersalnym prawem przyczyny i skutku. Zgodnie z tym niezmiennym prawem każdy czyn, który popełniamy w obecnej chwili – czy to ciałem, mową, lub umysłem – ostatecznie przyniesie owoc; działania nieumiejętne i szkodliwe przyniosą nieszczęście; z działań umiejętnych wyniknie ostatecznie szczęście. Tak długo jak będziemy ignorować te zasady, pozostaniemy skazani na bezcelową egzystencję; w jednej chwili w szczęściu, w następnej w rozpacz; ciesząc się raz życiem w niebie, raz w piekle.

Buddha odkrył, że uzyskanie uwolnienia od samsary wymaga przydzielenia każdej ze Szlachetnych Prawd specyficznego zadania: pierwsza Szlachetna Prawda jest do zrozumienia; druga do porzucenia; trzecia do zrealizowania; czwarta do rozwinięcia. Całkowite zrealizowanie trzeciej szlachetnej prawdy toruje drogę do Przebudzenia: końca niewiedzy, pragnienia, cierpienia i kammy samej w sobie; bezpośredniego przeniknięcia do niedoścignionej wolności i najwyższego szczęścia, które jest ostatecznym celem wszystkich nauk Buddy; Nieuwarunkowania, Bezśmiertelności, Niespętania – Nibbany (Skt. Nirvana).

Ośmiostopniowa droga i praktyka Dhammy

Ponieważ korzenie niewiedzy są szeroko splecione ze strukturą psychiki, nieprzebudzony umysł potrafi okłamywać sam siebie z zapierającą dech w piersiach pomysłowością. Dlatego też rozwiązanie wymaga czegoś więcej niż tylko bycie miłym, kochającym i uważnym w danej chwili. Praktykujący musi wyposażyć się w wiedzę jak używać narzędzi aby go przechytrzyć, przetrwać i ostatecznie wykorzenić te niekorzystne tendencje umysłu. Na przykład ćwiczenie szczodrości (dana) ogranicza charakterystyczne skłonności serca w kierunku pragnienia i uczy wiele na temat motywacji i rezultatów umiejętnego działania. Ćwiczenie prawości (sila) chroni przed zboczeniem na ścieżkę ranienia. Kultywacja dobrej woli (metta) pomaga wyzbyć się zdradliwego uchwytu złości. Dziesięć rozważań oferuje drogę do załagodzenia wątpliwości, znoszenia z opanowaniem fizycznego bólu, utrzymywania zdrowego poczucia samo-poszanowania, pokonania lenistwa i samozadowolenia, oraz powstrzymania się przed niepohamowanym pożądaniem. Jest też wiele innych umiejętności do nauczenia.

Dobre cechy powstające i dojrzewające z tych praktyk nie tylko łagodzą drogę podróży do Nibbany; z biegiem czasu przekształcają praktykującego w bardziej wspaniałomyślnego, kochającego, współczującego, spokojnego i jasno myślącego członka społeczeństwa. Indywidualna szczerza pogoń za Przebudzeniem jest zatem bezcennym i ponadczasowym darem dla świata, który desperacko potrzebuje pomocy.

Wnikliwość (pañña)

Ośmiostopniowa ścieżka jest najlepiej rozumiana jako zbiór osobistych stale rozwijanych cech, a nie jako sekwencja stopni na drodze rozwoju. Rozwój właściwego postrzegania i właściwego postanowienia (czynniki klasycznie utożsamiane z mądrością i wnikliwością) ułatwia rozwój właściwej mowy, działania i środków utrzymania (czynniki utożsamiane z prawością). Prawość rozwija się tak samo jak czynniki identyfikowane z koncentracją (właściwy wysiłek, świadomość i skupienie). Podobnie jak dojrzewa skupienie, ewoluuje wnikliwość na coraz to głębszy poziom. Tak zatem proces ten postępuje: rozwój jednego czynnika sprzyja rozwijaniu następnego, podnosząc praktykującego wyżej na spirali duchowej dojrzałości, która ostatecznie osiąga punkt końcowy w Przebudzeniu.

Długa droga do przebudzenia rozpoczyna się na poważnie wraz z pierwszymi próbami właściwego postrzegania - wnikliwość z jaką rozpoznaje się wiarygodność Szlachetnych Prawd i zasady kammy. Zaczynamy widzieć, że nasza szczęśliwa przyszłość nie jest ani przeznaczona przez los, ani pozostawiona kaprysom boskiego istnienia czy też przypadku. Odpowiedzialność za nasze szczęście spoczywa na naszych własnych barkach. Widząc to nasze duchowe cele stają się nagle jasne: porzucić nawykowe i niezręczne tendencje umysłu na korzyść tych zręcznych. W miarę jak to właściwe postanowienie umacnia się, robi to również szczerą chęć moralnego życia, troskliwego wyboru własnego działania.

W tym miejscu wielu wyznawców zobowiązuje się wewnętrznie, aby przyjąć nauki Buddy do serca, by stać się "buddystą" poprzez szukanie schronienia w Potrójnym Klejnocie: Buddzie (zarówno ten znany historii jak i nasz własny wrodzony potencjał do Przebudzenia), Dhammie (zarówno nauki Buddy jak i ostateczna Prawda, którą wskazują), oraz Sandze (niezlomny klasztorny przekaz, który ocalił nauki Buddy począwszy od jego czasów oraz ci wszyscy, którzy osiągnęli jakiś stopień Przebudzenia). Stojąc twardo na ziemi i z pomocą przyjaciela lub nauczyciela (kalyanamitta) wskazującego drogę, jest się odpowiednio wyposażonym do podążania śladami pozostawionymi przez samego Buddę.

Cnota (sila)

Właściwe postrzeganie i postanowienie dojrzewa poprzez rozwój czynników ścieżki związanych z silą, lub cnotą - mianowicie właściwą mową, działaniem i sposobem utrzymania. Są one skondensowane w bardzo praktyczną formę pięciu wskazań, podstawowego kodeksu postępowania etycznego, pod którym podpisuje się każdy praktykujący buddysta: powstrzymanie się od zabijania, kradzieży, złego prowadzenia się seksualnego, kłamstwa i stosowania środków odurzających. Nawet złożony kodeks 227 zasad mnichów i 311 zasad mniszek w rdzeniu zawiera te pięć podstawowych wskazań.

Skupienie (samadhi)

Uzyskawszy oparcie w oczyszczeniu naszych własnych zachowań, poprzez praktykowanie silą, dano istotną podstawą do sięgnięcia po bardziej wyrafinowane i przekształcające aspekty ścieżki: medytację i rozwój samadhi lub koncentracji. Jest to szczegółowo opisane w trzech ostatnich czynnikach ścieżki: właściwy wysiłek, przez który uczy się jak odróżnić zręczne cechy umysłu od tych niezręcznych; właściwa uważność, przez którą uczy się utrzymywać uwagę nieprzerwanie ugruntowaną w obecnej chwili doświadczenia; właściwa

koncentracja, przez którą uczy się zanurzać umysł tak całkowicie i nieporuszenie w przedmiocie medytacji, że wchodzi on w jhana, szereg stopniowo pogłębiających się stanów mentalnego i fizycznego spokoju.

Właściwa uważność i właściwa koncentracja rozwijają się wspólnie przez satipatthana ("ramy odniesienia" czy "podstawy uważności"), systematyczne podejście do praktyki medytacyjnej, które obejmuje szeroki zakres umiejętności i technik. Spośród tych praktyk uważność ciała (w szczególności uważność oddechu) jest szczególnie skuteczna w równoważeniu idących w parze właściwości spokoju (samatha) i wglądu (vipassana) czy przejrzystego widzenia. Poprzez wytrwałą praktykę, medytujący staje się bardziej biegły w użyciu połączonych mocy samatha-vipassana w odkrywaniu podstawowej natury umysłu i ciała. Gdy medytujący doskonali się w zdolności ukształtowania swojego bezpośredniego doświadczenia w kategoriach annica (niestałości), dukkha i anatta (nie-ja), nawet najsubtelniejsze przejawy tych trzech właściwości doświadczenia zostają doskonale i precyzyjnie zogniskowane. W tym samym czasie podstawowa przyczyna dukkha - pragnienie - jest nieustępliwie wystawiana na światło świadomości. Ostatecznie pragnienie nie ma się gdzie skryć, cały karmiczny proces, który tworzy dukkha rozplata się, ośmiostopniowa ścieżka osiąga swój szlachetny punkt kulminacyjny i medytujący w końcu osiąga, swój pierwszy bezbłędny przebłysk Nieuwarunkowanego — Nibbanę.

Przebudzenie

To pierwsze doświadczenie oświecenia, znane jako "wejście-w-strumień" (sotapatti) jest pierwszym z czterech następujących po sobie stopni Przebudzenia, z których każdy powoduje nieodwracalne utracenie lub osłabnięcie kilku więzów (samyojana), przejawów niewiedzy, które przywiązują osobę do cyklu narodzin i śmierci. Wejście-w-strumień oznacza gruntowny i bez precedensu punkt zwrotny zarówno w bieżącym życiu praktykującego, jak i w jego lub jej długiej podróży w samsarze. To punkt, w którym znikają jakiegokolwiek zakorzenione wątpliwości w prawdziwość nauczania Buddy, w którym wyparowują jakiegokolwiek wierzenia w oczyszczającą skuteczność obrządków i rytuałów; to punkt w którym długo pielęgnowane pojęcie trwałego osobistego "ja" znika. Mówi się, że wchodzący-w-strumień ma zapewnione ostateczne osiągnięcie Przebudzenia w nie więcej niż siedmiu przyszłych wcieleniach (a każde z nich będzie korzystne).

Wciąż jednak do pełnego Przebudzenia pozostaje długa droga. W miarę jak praktykujący postępuje dalej ze wznowioną pilnością napotyka dwa znaczące punkty: jednokrotne-powracanie (sakadagati), któremu towarzyszy osłabienie więzów zmysłowego pożądania i złej woli, oraz nie-powracanie (agati), w którym oba te więzy zostają razem wykorzenione. Ostateczny stan Przebudzenia — arahatta — pojawia się, kiedy zostają nieodwołalnie wygaszone nawet najbardziej wyrafinowane i subtelne poziomy lgnięcia i próżności. W tym punkcie praktykujący - teraz arahant, czy "godny" - osiąga kres nauczania Buddy. Gdy niewiedza, cierpienie, stres i odradzanie kończą się, arahant może w końcu wydać okrzyk zwycięstwa po raz pierwszy obwieszczony przez Buddhę w chwili jego Przebudzenia:

Narodziny są skończone, święty żywot spełniony, dzieło wykonane! Nie ma nic więcej dla tego świata. — MN 36

Arahant przeżywa resztę swojego życia ciesząc się w duchu błogością Nibbany, wreszcie bezpieczny od możliwości jakiegokolwiek przyszłych narodzin. Gdy ostatecznie zanika,

trwający przez eony, ślad przeszłej kammy arahanta, on sam umiera i wkracza w parinibbanę — całkowite wyzwolenie z więzów. Chociaż język całkowicie zawodzi w opisywaniu tego nadzwyczajnego wydarzenia, Buddha porównał to, do tego, co się dzieje, kiedy ogień w końcu wyczerpie swoje paliwo.

"Poważna pogoń za szczęściem"

Buddyzm często bywa naiwnie krytykowany jako "negatywna" czy "pesymistyczna" religia i filozofia. Życie z pewnością nie całe jest męką i rozczarowaniem, oferuje wiele rodzajów szczęścia i wysublimowanej radości. Skąd więc ta posępna, buddyjska obsesja niezadowolenia i cierpienia?

Buddha oparł swoje nauczanie na szczerzej ocenie naszego położenia jako ludzi: na świecie jest niezadowolenie i cierpienie. Nikt nie może podważyć tego faktu. Dukkha czai się nawet za najwyższymi postaciami światowej przyjemności i radości, jako że, tak pewnie jak noc następuje po dniu, szczęście musi dobiec kresu. Gdyby nauczanie Buddy miało się tutaj zatrzymać, rzeczywiście moglibyśmy uważać je za pesymistyczne, a życie za całkowicie beznadziejne. Jednak, niczym lekarz przepisujący lekarstwo na chorobę, Buddha oferuje zarówno nadzieję (trzecia Szlachetna Prawda) jak i lek (czwarta). Nauki Buddy przez to dają nam podstawę dla niezrównanego optymizmu i radości. Oferują one jako nagrodę najszlachetniejszy, najprawdziwszy rodzaj szczęścia i nadają głęboką wartość i znaczenie skądinąd srożej egzystencji. Jeden ze współczesnych nauczycieli dobrze to podsumował: "Buddyzm to poważna pogoń za szczęściem."

Theravada zmierza na Zachód

Do schyłku dziewiętnastego wieku nauczanie Theravady w niewielki stopniu było znane poza południową Azją, gdzie kwitło od jakichś dwu i pół tysiąca lat. Tym niemniej w ubiegłym wieku Zachód zaczął zauważać unikalną duchową spuściznę Theravady w jej nauczaniu o Przebudzeniu. W minionych dekadach to zainteresowanie wzmogło się wraz z tym, jak monastyczna Sangha z wielu szkół w obrębie Theravady założyła dziesiątki klasztorów w Europie i Ameryce Północnej. Wzrastająca liczba świeckich ośrodków medytacyjnych, zakładanych i utrzymywanych niezależnie od monastycznej Sanghi stara się by wyjść naprzeciw oczekiwaniom świeckich kobiet i mężczyzn - buddystów i innych - w poszukiwaniu nauczania wybranych aspektów nauczania Buddy.

Początek dwudziestego pierwszego wieku przedstawia zarówno korzyści jak i niebezpieczeństwa dla Theravady na Zachodzie: czy nauki Buddy będą cierpliwie studiowane, przekładane na praktykę i dane im będzie zapuścić głębokie korzenie na gruncie Zachodu dla dobra wielu przyszłych pokoleń? Czy też popularny obecnie zachodni klimat "otwartości" i przenikania się duchowych tradycji doprowadzi do powstania silnej nowej postaci buddyjskiej praktyki wyjątkowej dla nowoczesnej epoki, czy może wreszcie doprowadzi po prostu do wypaczenia i rozpuszczenia tego bezcennego nauczania? Te pytania pozostają otwarte; jedynie czas może dać odpowiedź.

Dzisiejsze media i rynek zalewane są przez duchowe nauczanie każdego rodzaju. Wiele z popularnych obecnie duchowych nauk swobodnie pożyczają od Buddy, jakkolwiek z rzadka umieszczają one słowa Buddy w ich prawdziwym kontekście. Przez to początkujący

poszukiwacze prawdy często stawiają czoła przykreemu zadaniu torowania sobie drogi przez cząstkowe nauki wątpliwej ścisłości. Jak mamy znaleźć sens w tym wszystkim?

Szczęśliwie Buddha pozostawił nas z pewnymi prostymi wskazówkami pomagającymi znaleźć kierunek pośród tej oszałamiającej powodzi. Jeśli tylko zaczniesz podważać autentyczność konkretnego nauczania miej dobrze na uwadze poradę Buddy do jego macochy:

[Nauki, które sprzyjają] wartościom o których możesz wiedzieć, 'Te wartości prowadzą do namiętności, nie beznamiętności, do bycia spętanym, nie rozpętanym, do gromadzenia, nie tracenia, do pychy, nie do skromności, do niezadowolenia, a nie do zadowolenia, do zagmatwania, a nie spokoju, do lenistwa, nie do pobudzonej wytrwałości, do bycia uciążliwym, a nie do nieuciążliwości': możesz stanowczo utrzymywać, 'To nie jest Dhamma, to nie jest Vinaya, to nie są wskazówki Nauczyciela'.

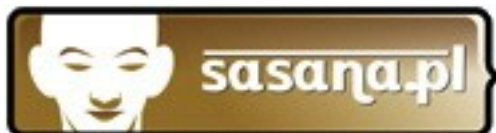
[Co się tyczy nauk, które sprzyjają] wartościom o których możesz wiedzieć, 'Te wartości prowadzą do beznamiętności, nie do namiętności, to bycia rozpętanym, nie spętanym, do tracenia, nie gromadzenia, do skromności, nie do pychy, do zadowolenia, nie do niezadowolenia, do spokoju, nie do zagmatwania, do pobudzonej wytrwałości, nie do lenistwa, do bycia nieuciążliwym, nie do bycia uciążliwym': możesz stanowczo utrzymywać, 'To jest Dhamma, to jest Vinaya, to są wskazówki Nauczyciela'. — AN 8.53

Najprawdziwszy sprawdzian tych nauk, oczywiście, ma miejsce wówczas, gdy przynoszą obiecane rezultaty dzięki ciężkiej próbie twojego serca. Buddha rzuca wyzwanie, reszta należy do ciebie.

Tekst do bezpłatnego rozpowszechniania. Możesz wydrukować kopię tego tekstu na własny użytek. Możesz przeformatować ten dokument i w tak zmienionej formie rozprowadzać na komputerach lub w sieciach komputerowych, pod warunkiem, że dostęp oraz dalsza dystrybucja pozostaną bezpłatne. W każdym innym wypadku zastrzega się wszelkie prawa.

Oryginał można znaleźć na tej stronie: <http://www.accesstoinsight.org/lib/authors/bullitt/theravada.html>

Źródło: Przepisane z pliku dostarczonego przez autora.

Redakcja portalu tłumaczeń buddyjskich: <http://SASANA.PL/>

Tłumaczenie: Paweł Stobecki

Redakcja polska: portal sasana.pl